

Plukovník gšt. Ing. Milan Ku be š a , CSc.

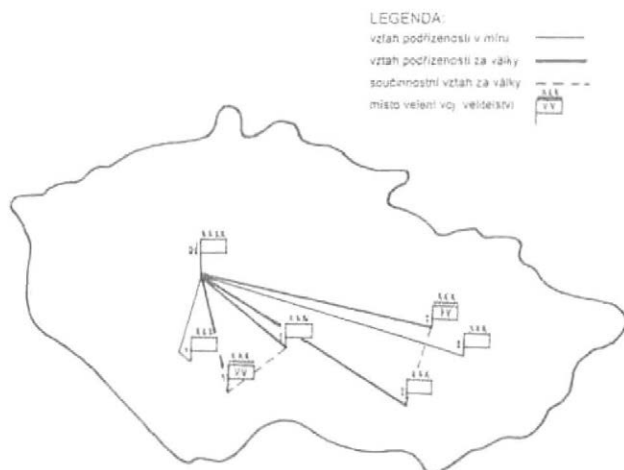
K otazníkům výstavby Armády České republiky

Vybudovat akceschopnou armádu malého samostatného státu, který aspiruje v nejbližší budoucnosti na členství v NATO, je úkol nelehký. Jít cestou překotného přebíraní všeho západního, nebo se spíše soustředit na vybudování národní armády se základními prvky interoperability s armádami NATO? Ohlédnu-li se zpět na změny, kterými armáda prošla, tak mohu konstatovat, že přece jenom postupně začíná převládat tendence druhá. Zřejmě končí přechodné období, které lze charakterizovat jako období s převládajícími kvantitativními změnami armády a jež se neobešlo bez chyb. Práh nové etapy výstavby Armády České republiky (AČR) je, zdá se, před námi. Nyní by již mělo jít především o kvalitu armády. Potřebujeme akceschopnou armádu za každé situace. Jednou z podmínek její akceschopnosti je spolehlivé velení vojskům nejen v mírových podmínkách, ale zvláště ve stavu ohrožení a za války. Publikované články Ing. Jiřího Floriána „Pohledy na optimalizaci Armády ČR“ ve Vojenských rozhledech (VR) 2/96 a „Některé pohledy na obranu teritoria“ ve VR 4/96 mne k napsání tohoto článku vyprovokovaly. Vojenský poradce prezidenta republiky Ing. Karel Pezl čtenáře článkem „Přemýšlení o možném - II“ ve VR 4/96 přímo vyzývá. Chci vést polemiku s oběma autory o jejich názorech na organizační struktury orgánů velení, vojsk a modely AČR budoucnosti.

VOJSKO ÚZEMNÍ OBRANY AČR

V letech 1990 - 1991 se objevovaly v souvislosti s požadavkem celoplošné obrany suverénního státu první úvahy o vojscích územní obrany. Bez hlubších analýz byly ve velmi krátké době v průběhu let 1994 a 1995 u armádních sborů (ty vznikly z vojenských velitelství „Západ“ a „Střed“ 1.4.1994) vytvořeny brigády územní obrany typu A (se smíšeným mechanizovaným praporem) a typu B (bez něj). K velení těmto novým svazkům se na velitelstvích armádních sborů vytvořily nezbytné prvky. Určité problémy nastaly při operačních velitelско-štábních cvičeních nejen v oblasti velení těmto vojskům, ale i v otázkách použití těchto brigád v konkrétní situaci při obraně státu. Postupně se z brigád územní obrany (bÚO) stala jakási méněhodnotná polní vojska, kterými bylo možno manévrovat po celém teritoriu prvního nebo druhého armádního sboru. Tedy vojsko, koncipované na **územním principu** se stalo něčím jiným. K tomuto vojsku se počítaly i některé ženijní svazky a útvary, což bylo z hlediska existence i jiných druhů vojsk přinejmenším zvláštní. Naopak vojenská policie, budovaná na základě územního principu se do těchto vojsk nepočítala. Vznik vojsk územní obrany (dnes již existuje širší pojem „síly a prostředky územní obrany“) vedle polních vojsk zkomplikoval situaci ve velení armádnímu sboru.

Z důvodu možnosti použití polních vojsk jednoho sboru na teritoriu druhého sboru, ale také proto, že by velitel armádního sboru podřízená vojska „neuvelel“, se velitelství tohoto sboru, ale i vojsko na základě zvláštního rozkazu náčelníka generálního štábu AČR *rozděluje* na armádní sbor a vojenské velitelství. Toto, podle mého názoru nešťastné dělení, závažným způsobem komplikuje situaci při plánování a zasazování vojsk. Ve velení vojskům na strategickém i operačním stupni nastává zásadní změna (viz obr. 1).

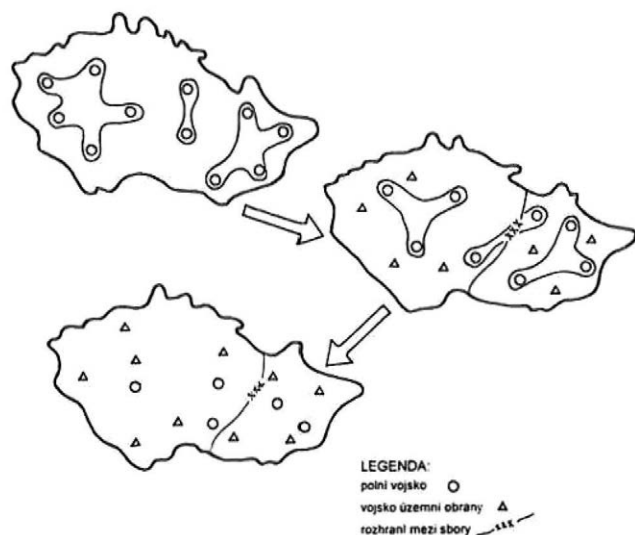
Obr.1: Schéma velení vojskům (varianta)

Generálnímu štábu AČR přibývají další dva nové podřízené prvky (vojenská velitelství) a velitelstvím armádních sborů po jedné důležité součinnostní vazbě. Proti názoru Ing. Floriána, že „v zájmu rychlého a kvalitního plnění úkolů by mělo být na operační úrovni odděleno velení polním vojskům od velení prostředkům k obraně teritoria“ (viz VR 2/96 str. 21 a opakovaně podobná myšlenka i v článku VR 4/96, str. 44) jsem toho názoru, že **společné zasazení polních vojsk a vojsk územní obrany vyžaduje jednotné centrální velení i na operačním stupni**. Tento svůj názor však zakládám na poněkud jiném chápání pozemního vojska AČR.

Neměli bychom revidovat dosud zaužívané pojetí pozemního vojska (v poslední době se používá pojem „pozemní síly“), ve kterém má rozhodující úlohu vojsko polní, kdežto vojsko územní obrany je jen určitým doplňkem či „servisem“ pro polní vojsko? Nemělo by tomu být trochu jinak? Bylo by možné brát za základ pozemních sil (a tedy i národní armády) vojsko územní obrany a polní vojsko jako nutný manévrový prvek, který by spolu se vzdušnými silami zajišťoval dosažení cíle obranné operace?

Tendence k novému chápání úlohy jednotlivých součástí pozemních sil (od dříve jediného polního vojska, přes dnešní existenci převažující role polních vojsk nad vojsky územní obrany, k budoucímu novému poměru těchto vojsk) se mi zdá reálná (viz obr. 2). Toto nové pojetí pozemních sil by mohlo vytvořit základ pro rozdělení teritoriální odpovědnosti za obranu státu od centra až do nejnižších (místních) prvků. Velení vojskům

by se dalo řešit daleko jednodušším způsobem a to jak v míru, tak i v různých krizových situacích.

Obr. 2: Tendence vývoje pozemních sil (varianta)

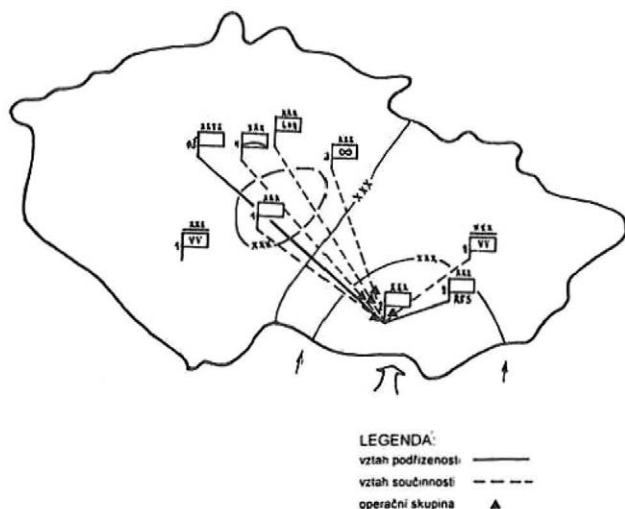
SBOROVÉ STRUKTURY

Postupným naplňováním „Koncepce výstavby AČR do r. 1996“ (krátkodobého a střednědobého výhledu) se vytvořila sborová organizační struktura, kde vedle dvou armádních sborů pozemních sil byly vytvořeny dva sbory vzdušných sil (3. sbor taktického letectva /sTL/ a 4. sbor protivzdušné obrany /sPVO/) a velitelství logistiky. Z hlediska plnění úkolů koncepce se sborové struktury mohou jevit jako vhodné a v míru docela pohodlné. Každý inspektor vojska si úkoly řešil pod svým přímým velením a k obrazu svému. Problémy však nastávaly při operačních velitelsko-štabních cvičeních armádních sborů, kdy se velitelé sborů, mající odpovědnost za dosažení cíle obranné operace, ocitají v roli „žadatelů“ o logistickou podporu, podporu vzdušnými silami a konečně zabezpečení silami a prostředky územní obrany.

Zároveň dochází kromě k již uvedenému rozdělení orgánů velení a vojsk armádního sboru i k podstatným změnám početního stavu tím, že na toto velitelství přicházejí operační skupiny z ostatních sborů, velitelství logistiky a vojenského velitelství. Naopak z velitelství armádního sboru jsou nejméně dvě operační skupiny k řešení součinnostních otázek odesílány (na vojenské velitelství a na další armádní sbor). Nejedná se tedy o zanedbatelnou změnu, kterou se neostýchám nazvat **transformací**. Díky vytvoření sborových struktur, jakýchsi „armád v armádě“, nastávají při zasazení vojsk ke společné obranné operaci komplikace ve velení vojskům a lze říci i v integrálním nasazení k plnění úkolů operace. Obecně známý požadavek, aby systém velení podporoval proces velení,

pravděpodobně tímto řešením naplněn zcela není. I navrhované modely AČR Ing. Pezlem (viz VR 4/96, str. 4-6) problémy ve velení vojskům při jejich zasazení neřeší.

Že to velitel armádního sboru nebude mít v obranné operaci v oblasti velení lehké ukazuje obr. 3.

Obr. 3: Schéma velení velitele 2. armádního sboru s důrazem na součinnostní vazby (varianta)

Zkuste si představit či namalovat informační toky na základě požadavku velitele 2. armádního sboru k zabezpečení potřebné logistické podpory, podpory vzdušnými silami a vojsky územní obrany v obranné operaci. Nejsou zbytečně komplikované?

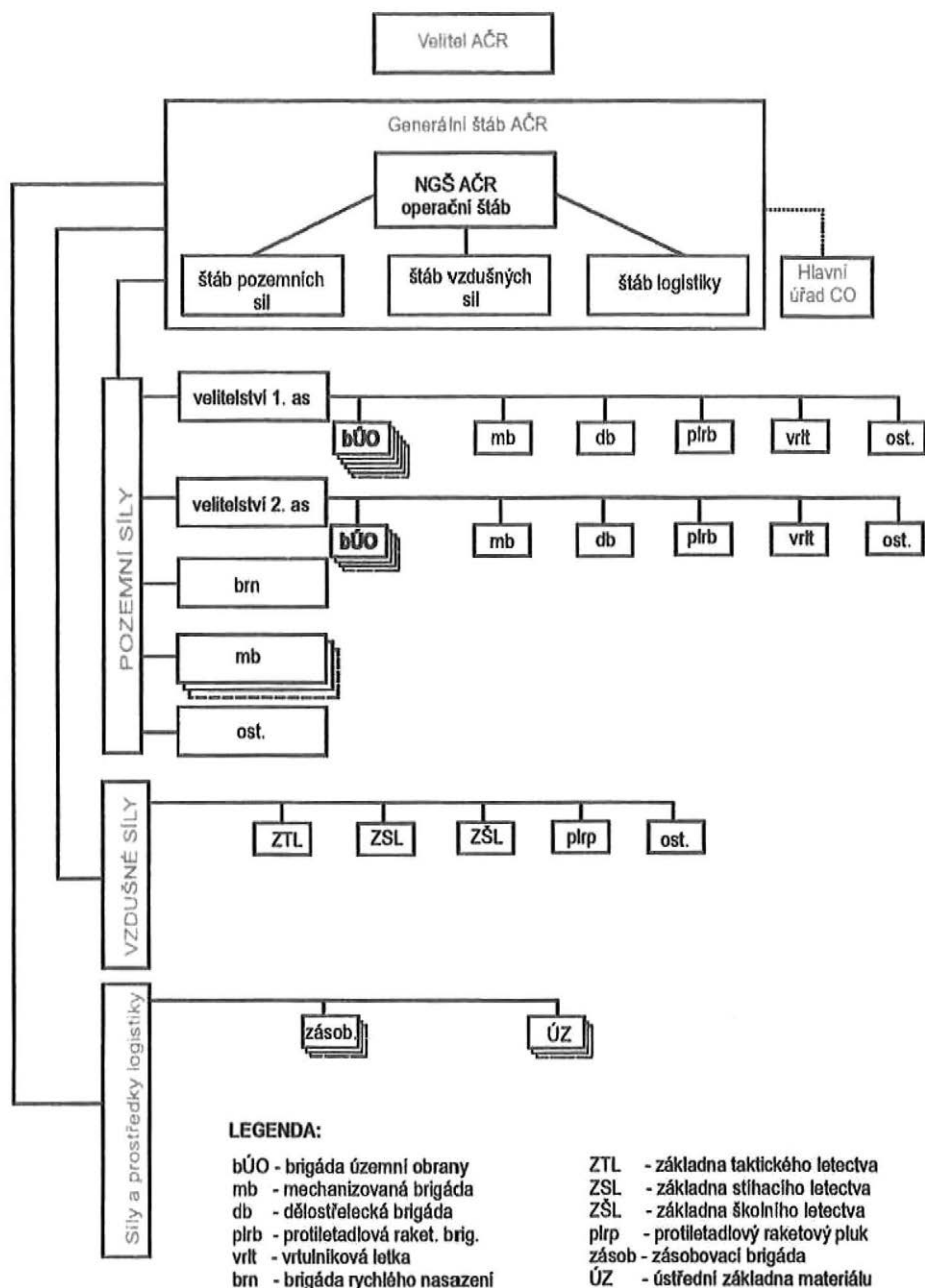
V souvislosti se vznikem sborových struktur tak vznikla paradoxní situace, kdy vedle inspektorátů (nyní již nejsou - pozn. red.) GŠ AČR (pozemního vojska, letectva, protivzdušné obrany a logistiky) existují na čele sborů *de facto* duplikáty těchto orgánů. Z hlediska letectva, vojska PVO a logistiky je tato situace zcela evidentní.

MOŽNÁ ALTERNATIVA?

Ve dvou předcházejících úvahách jsem se pokusil připravit půdu k následujícímu návrhu podoby AČR. Za rozhodující kritérium považuji akceschopnost armády v jakékoliv krizové situaci. Jednou z prioritních podmínek akceschopnosti je dle mého mínění **možnost spolehlivého velení vojskům**. Základy takového velení se vytvářejí již při stavbě makrostruktury budoucí armády.

Velitel AČR (současný náčelník Generálního štábu AČR) by měl být v míru i za války první osobou náležející do tabulek počtů armády s odpovědností za vojenskou obranu České republiky, resp. s odpovědností za přípravu a plnění úkolů spojených s nasazením vojsk i mimo území státu v souladu s požadavkem vycházejícím z usnesení vlády a vůle Parlamentu České republiky..

Organizační struktura AČR (varianta)

Obr. 4

Generální štáb AČR by měl být řízen náčelníkem generálního štábu - 1. zástupcem velitele AČR (dnešní zástupce náčelníka generálního štábu AČR pro operační věci). Rozhodující úlohu by plnil **operační štáb** (tvůrce záměrů a koncepcí použití AČR jako celku). Nepočtené štáby **pozemních sil**, **vzdušných sil** a **logistiky** by měly rozpracovávat tato opatření do konkrétní podoby pro jednotlivé druhy vojsk. Z praktického hlediska by bylo vhodné udržovat úzký součinnostní vztah s Civilní ochranou České republiky a to i na všech nižších úrovních. Na obr. 4 uvádím zevrubnou strukturu s důrazem na pozemní síly.

Velitel AČR s teritoriální odpovědností za vojenskou obranu celé České republiky by měl v podřízenosti velitele 1.as s teritoriální odpovědností vojenské obrany ČECH a velitele 2.as s teritoriální odpovědností vojenské obrany MORAVY a SLEZSKA. K provádění manévru by disponoval taktickým letectvem a polním vojskem zastoupeným brigádou rychlého nasazení a několika přímo podřízenými mechanizovanými brigádami, které by mohly být podle potřeby přiděleny k posílení armádních sborů. K protivzdušné obraně teritoria by disponoval stíhacím letectvem a protiletadlovými raketovými pluky. K zajištění logistické podpory by měl v přímé podřízenosti jen několik zásobovacích brigád a vybrané centrální sklady materiálu.

Velitelé armádních sborů by měli v podřízenosti velitele brigád územní obrany s teritoriální odpovědností za vojenskou obranu stanovených regionů. K provedení manévru by disponovali mechanizovanou brigádou (nebo více brigádami podle přidělení), dělostřeleckou brigádou a vojskovým letectvem. K protivzdušné obraně svého teritoria by měli k dispozici protiletadlovou raketovou brigádu a radiotechnickou brigádu. Útvary a zařízení logistické podpory včetně zdravotnických zařízení na teritoriu sborů by byly (kromě svazků v přímé podřízenosti generálnímu štábu AČR) v jejich přímé podřízenosti. Důležitým prvkem by byl ženíjný zatarasovací útvar či svazek.

Velitelé brigád územní obrany by veleli velitelům praporů územní obrany (nebo samostatných rot) s teritoriální odpovědností za vojenskou obranu části regionu (např. dnešního okresu či většího města apod.). Mobilním prvkem k provedení manévru by mohla být rota vyzbrojená lehkou technikou a zbraněmi. Součástí těchto brigád by byla i vojenská policie a vybrané útvary a zařízení logistiky, včetně zdravotnických.

Velitelé praporů (samostatných rot) by měli v podřízenosti velitele rot územní obrany s teritoriální odpovědností za vojenskou obranu konkrétních objektů či prostorů.

Z hlediska současné a budoucí podoby armády by se jednalo o souhrn opatření, ze kterých vyjmenuji alespoň ta hlavní:

- snížit počty GŠ AČR a zjednodušit jeho organizační strukturu,
- zrušit velitelství 3. sboru taktického letectva, 4. sboru protivzdušné obrany a velitelství logistiky,
- snížit počty a zjednodušit organizační strukturu velitelství 1. a 2. armádního sboru, vytvořit v nich správu vzdušných sil,
- do podřízenosti velitelů armádních sborů převést některé svazky a útvary vzdušných sil a většinu útvarů a zařízení logistiky na jeho teritorium,
- dnešní velitelství územní obrany přebudovat na brigády územní obrany, začlenit do nich vojenskou policii, útvary a zařízení logistiky, včetně zdravotnických,

- zrušit brigády územní obrany (se smíšenými prapory), prostředky použít k vyzbrojení a vybavení nových brigád územní obrany,
- určené mechanizované brigády převést do přímé podřízenosti GŠ AČR, přebývajících zrušit, prostředky použít k vyzbrojení a vybavení nových brigád územní obrany,
- určené svazky, útvary a zařízení vzdušných sil a logistiky převést do přímé podřízenosti GŠ AČR atd.

* * *

Armádu České republiky je nutné budovat k **odrazení** od úmyslu potenciálního protivníka nás napadnout (nejsem přívržencem pojmu „odstrašit“, který použil Ing. Florián v článku VR 2/96, str. 21) resp. k aktivní vojenské obraně České republiky formou obranné operace a také k tomu, abychom přispěli k budování mírové Evropy aktivním zapojením do akcí OSN či budoucích Evropských bezpečnostních struktur. **Měli bychom budovat armádu „válečnou“ a podle ekonomických možností České republiky, zvláště finančních, mít armádu „mírovou“.** Tato armáda by v míru měla být schopna k nasazení v rámci mírových operací OSN, k asistenci v rámci integrovaného záchranného systému České republiky při eliminaci nevojenských bezpečnostních rizik (třeba i mimo hranice České republiky v rámci budoucího integrovaného záchranného systému v Evropě) a v případě změny bezpečnostní situace k možnému nasazení při nevyhnutelném překvapivém vojenském napadení České republiky s cílem zadržet nepřítele a vytvořit podmínky k mobilizačnímu a operačnímu rozvinutí hlavních sil AČR k obranné operaci. Možnost použití části polních sil, resp. vzdušných sil „mírové AČR“ v rámci koaličního uskupení vojsk budoucí evropské obranné struktury by měla být samozřejmostí. Velikost či podoba „mírové“ AČR je však problém k dalšímu článku.

(Článek vznikl koncem roku 1996 ještě před schválením Záměru koncepce výstavby Armády České republiky, nicméně obsahuje některé myšlenky, o kterých se redakce domnívá, že stojí za zveřejnění.)